

державами-членами, з іншої сторони : Угода від 27 червня 2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 07.11.2019)

5. Кулик О. Система державної допомоги в Україні: як європейські вимоги можуть зробити її більш ефективною. Київ: ГО «Український центр європейської політики», 2019. 60 с. URL: https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Systema-derzhavnoyi-dopomogy-v-Ukrayini_yak-yevropejski-vymogy-mozhut-zrobyty-yiyi-bilsh-efektyvnoyu-1.pdf (дата звернення: 07.11.2019)

Ключові слова: господарське право, державна допомога, суб'єкти господарювання.

Ключевые слова: хозяйственное право, государственная помощь, субъекты хозяйствования.

Key words: business law, state aid, business entities.

ГУЛЬКО ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСАНДРОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри господарського права і процесу*

ФОРМИ ЗАХИСТУ ПРАВ УЧАСНИКІВ КОРПОРАТИВНОГО ДОГОВОРУ

Існуючі форми захисту прав учасників корпоративного договору та їх відповідні особливості відрізняються в залежності від правової системи, в яких існують відповідні правовідносини.

Так, наприклад, у континентальній правовій системі способи захисту прав з корпоративних договорів не мають особливої специфіки та мають переважно зобов'язальний характер, причому найбільш поширеним способом захисту залишається інститут стягнення збитків і неустойки. Зокрема, у Нідерландах за порушення зобов'язань акціонерів, що випливають з угоди акціонерів, акціонер може нести відповідальність за збитки, пов'язані з її невиконанням [1].

Заходи відповідальності за англійським правом певною мірою є специфічними, незважаючи на те, що вони регулюються загальним договірним правом. Таким специфічним заходом, наприклад, є виключна договірна неустойка (liquidated damages).

В англійському прецедентному праві фіксована сума грошових коштів, що оцінюється сторонами при укладанні договору та підлягає сплаті стороною договору в разі порушення його умов, може бути витлумачена судом як в якості штрафної неустойки (penalty), так і виключної неустойки (liquidated damages). У разі кваліфікації судом такої умови договору в якості penalty, її не буде забезпечено судовим захистом. Водночас, якщо суд встановить, що оспорювану умову договору можна розглядати як дійсний намір сторін заздалегідь оцінити розмір збитків потерпілої сторони і така умова договору виконує

компенсаторну функцію, то вона забезпечуватиметься судовим захистом [2, 47].

В Україні учасники корпоративних правовідносин також мають право отримати ефективний захист прав у випадку, коли один з недобросовісних партнерів по бізнесу все ж таки порушить початкові домовленості, закріплені корпоративним договором.

Так, загальні засади звернення до суду за захистом підкреслені судовою практикою. Наприклад, у постанові від 06.06.2018 р. у справі № 908/1029/16 Верховний Суд вирішив за необхідне зазначити про те, що особа, маючи корпоративні права, вправі очікувати від їх реалізації, зокрема, матеріальне благо, не може бути обмежена у судовому захисті своїх прав; має право будь-яким не забороненим способом захищати свої права і свободи від порушення і протиправних посягань [3].

Традиційно заходами цивільно-правової та господарсько-правової відповідальності, що можуть бути застосовані за порушення – невиконання або неналежне виконання корпоративного договору – можуть виступати: неустойка, штраф, пеня; стягнення збитків; виплата компенсації (фіксованої грошової суми або суми, що підлягає визначенню в порядку, передбаченому договором між акціонерами); інші заходи відповідальності у зв'язку з порушенням договору між акціонерами (корпоративного договору).

Серед інших форм відповідальності за недотримання умов договору про здійснення прав учасників господарського товариства в літературі, зокрема, називають відшкодування моральної шкоди. Так, В.Д. Примак у своєму дослідженні робить висновок щодо припустимості застосування такого способу захисту цивільних прав та інтересів, як відшкодування моральної шкоди, у разі порушення корпоративного правочину, яким було закріплено право сторони на одержання компенсації за немайнові втрати, спричинені його порушенням; зазначена вимога може бути пред'явлена іншою стороною цього правочину [4, 158].

Виходячи з загальноновизнаного поділу форм захисту на юрисдикційні та неюрисдикційні [5, 45] та положень чинного законодавства про корпоративні угоди в господарських товариствах, що встановлюють способи захисту, вважаємо цілком обґрунтованим застосування такого підходу і до захисту порушених прав учасників.

Як прояв процесів саморегулювання бізнесу неюрисдикційна форма захисту прав є додатковою по відношенню до юрисдикційної форми і по часу виникнення, і по правовому інструментарію. Проте це зовсім не означає, що вона є менш дієвою. Неюрисдикційна форма захисту, на думку Т. Штим, може стати навіть більш ефективною, виходячи з можливості локальної нормотворчості акціонерних та інших видів господарських товариств [6, 105].

У рамках неюрисдикційної форми захисту суб'єктивних прав і законних інтересів учасників корпоративних правовідносин за суб'єктом, що застосовує способи захисту і характером процедури врегулювання конфлікту можна виділити порядок захисту прав власними діями управленої особи та погоджувальний порядок захисту, за

яким врегулювання конфлікту здійснюється переважно шляхом узгодження конфліктуючими сторонами своїх інтересів.

Таким чином, можна виокремити судовий захист прав та законних інтересів учасників та несудовий (для українських господарських товариств та їх учасників може включати самозахист, оперативно-господарські санкції, застосування заходів відповідальності зацікавленою особою та їх добровільне виконання порушником, що не виключає у разі відмови звернення з відповідною вимогою до суду з метою стягнення в примусовому порядку неустойки та збитків; звернення до адміністративних органів, наприклад, НКЦПФР, медіацію, переговори та ін.).

Крім іншого, при розгляді питання щодо захисту прав учасників корпоративного договору, необхідно також виходити з його основної мети, а саме, встановлення порядку реалізації корпоративних прав та повноважень певним чином задля уникнення та попередження ситуацій взаємного блокування та патови ситуацій (deadlock).

Як правило, в зарубіжній практиці при виникненні deadlock учасники компанії намагаються знайти вихід шляхом проведення переговорів, в яких керуються радше бізнессудженнями, ніж юридичними аргументами. Так, в корпоративному договорі може бути передбачено обов'язковість залучення незалежного посередника для ведення такого роду переговорів; у разі якщо сторони виявилися не в змозі виробити взаємоприйнятне рішення щодо спірного питання, застосування відповідного механізму врегулювання deadlock.

Способів вирішення безвихідних ситуацій, вдало апробованих в корпоративній практиці, існує багато. Так, наприклад, при виникненні deadlock корпоративний договір може передбачати, зокрема, застосування безвідкличних оферт, поділ компанії, викуп акцій, різні види переговорів тощо.

Таким чином, зважаючи на те, що в договорі між учасниками (акціонерами) господарського товариства встановлюються особливі способи здійснення їх прав, які можуть полягати й у виконанні певних обов'язків, взятих на себе сторонами, правові наслідки за недотримання умов договору мають відповідати цим особливостям і можуть бути визначені лише договором. Відповідно до цих положень у корпоративному договорі так само й мають бути передбачені дієві механізми захисту прав його учасників у разі порушення їх прав.

Список використаної літератури:

1. Ходак М. Ответственность акционеров в Нидерландах / М. Ходак // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://jurliga.ligazakon.net/analitics/170444_otvetstvennost-aksionerov-v-niderlandakh.
2. Иноземцев М.И. О мерах ответственности за неисполнение или ненадлежащее исполнение обязательств, вытекающих из акционерного соглашения, по праву зарубежных стран // Страховое право. 2017. № 2 (75). – С. 46-50.

3. Постанова Верховного Суду від 06.06.2018 р. у справі № 908/1029/16 Верховний Суд // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/VS181354.html
4. Примак В. Д. Допустимість відшкодування моральної шкоди, завданої у зв'язку з вчиненням або порушенням корпоративного правочину / В. Д. Примак // Корпоративні правочини : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (27–28 вересня 2013 року). – Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2013. – С. 154–158
5. Грибанов В. П. Пределы осуществления и защиты гражданских прав / Грибанов В.П. – М.: Изд-во МГУ, 1974. – 284 с.
6. Штим Т. Роль акціонерних угод в попередженні та вирішенні корпоративних конфліктів / Т. Штим // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2012. – С. 104-107.

Ключові слова: корпоративний договір, форми захисту, способи захисту, корпоративні права, господарські товариства.

Ключевые слова: корпоративный договор, формы защиты, способы защиты, корпоративные права, хозяйственные общества.

Key words: shareholder agreement, shareholder agreements, forms of protection, methods of protection, corporate rights, business companies.

ФЕДОСОВА АЛІНА ГЕОРГІЇВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри господарського права і процесу*

РЕСУРСНІ ЦЕНТРИ ЯК ПЕРСПЕКТИВНА ФОРМА ДПП У СФЕРІ ОСВІТИ І НАУКИ В УКРАЇНІ

Освіта і наука в незалежній Україні завжди потребували додаткового фінансування та додаткових ресурсів для того, щоб реалізувати наявний потенціал у повній мірі. В нинішній період світової економічної кризи, зумовленої розповсюдженням COVID-19, проблема фінансування сфери освіти і науки в Україні лише загострюється. Поряд із цим, саме освіта і наука є тією сферою, від якої напряму залежить економічний та соціальний добробут українців у майбутньому, адже нормативно закріплено, що «освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави» [1], а «рівень розвитку науки і техніки є визначальним чинником прогресу суспільства, підвищення добробуту громадян, їх духовного та інтелектуального зростання» [2]. Саме тому, окрім прямого бюджетного фінансування, необхідним є пошук різноманітних альтернативних шляхів забезпечення освіти і науки всіма необхідними ресурсами для їх підтримки та розвитку, і, в першу чергу – за допомогою приватних інвестицій.